

ŽIVETI ZA NAŠO STVAR

Slobodan Novak

Med svojimi sinovi sem izbral najbolj kilavega, da bi ga odpeljal pod njihovo okno. Kot daritveno jagnje. Da mi bo v pomoč pred njihovim pritličnim oknom. Mogoče res nisem ravnal popolnoma pametno, ker bi jih bil, če se ne motim, veliko bolj razdražil ravno kakšen izjemno močan fant, kakšen tak sin, ki bi že po svoji konstituciji precej pomenil. Pokazati svojo moč nad zdravo, živo tujo močjo — šele to namreč pomeni nedvoumno izzivanje in grožnjo. Vendar bi bilo med mojimi maloštevilnimi sinovi težko odbrati zares kakšnega tako izredno postavnega otroka. Povrh tega pa se skriva v taki izbiri, za katero sem se jaz odločil, nekakšna prekleta zahrbtnost. Če so moji sovražniki taki, kakor so, pa saj tudi so taki, potlej bodo v prizoru, ki jim ga mislim zaigrati pred njihovim pasjim oknom, videli ne samo izzivanje, temveč obenem tudi nazoren primer, kako neskončno jih zaničujem. Videli, kako jih podcenjujem in kakšen je moj ODNOS do njih.

Še danes ne morem samega sebe hvaliti in prav gotovo me je tudi takrat mogla navdahniti za tako preračunljivo dejanje samo sveta jeza na tiste, ki so mi spridili življenje.

Res je, ne mislim reči, da si ne vem kako strašno želim živeti. Živeti pač moram. In še sreča, da mi ni treba kar takoj zdaj razlagati, zakaj je tako in kako da bi to ravno moral. Umreti še ne znam iz svoje volje, recimo, vsaj za zdaj še ne, to pa je menda čisto preprosto znamenje, da sem prisiljen živeti. Pa čeprav vsi vedo, da mi ni lahko.

Z menoj je ravno tako kakor z drugimi.

Pa si prav gotovo ničesar ne želim. Ne maram biti nekakšen, recimo, vladar, pa tudi kozarec imam veliko rajši kakor mikrofona. In še do nekakšnih človeških želj mi ni dosti, če si vsi ljudje želijo isto kakor jaz, da se namreč ne mislijo ozirati na nešteto očitnih budalosti, s katerimi uradni svet dan na dan terorizira mirnega človeka.

Ravno tako pa tudi ne želim biti vse tisto, kar je vmes. Prav nič od vsega tega, še tisto najmanjše ne: še sam svoj šef ne maram biti. Če naj po pravici povem, si ne želim prav nobenih dobrin. Ravno tako pa ne želim nič dobrega tistim, ki se tako brez konca in kraja noč in dan ženejo za moj prid.

Tisto, za čimer na videz hrepenim in kar s svojimi bornimi močmi uresničujem, je samo revna igra s svetom. Ne maram, da bi me začeli terorizirati še tisti, s katerimi skupaj pomenim veliko družino nezainteresiranih in s katerimi sem v večini, vsaj upam. Mogoče pa se tudi motim. Pa vendar — recimo — vsaj upam.

Izbral sem torej, kakor sem že rekel, med svojimi sinovi najbolj kilavega.

Po poti se mi je otrok strašno zasmilil. Tega sem se že vnaprej bal. Ponavljal sem mu, naj bo tiho, ker mu nisem mogel ničesar povedati, plašil pa me je tudi njegov slabotni glasek. Šele potlej, ko sva bila že skoraj na cilju, sem mu rekel, kakor bi rekel odraslemu človeku:

— Poslušaj no, kaj si na primer že slišal kaj o tem, o Abrahamu?!

Fantek je bil v takih revnih cunjah, ti moj bog! Nisem izbral samo najbolj grintavega, najbolj nesrečnega sina, tistega, ki ima samo triindvajset kil, temveč sem mu kajpak predpisal tudi posebno zastarelo in pretesno obleko. In če na vse to gledam zdaj, bi skoraj rekel, da to ni bilo samo delo slepe svete jeze, temveč tudi moje skrite želje, da si povečam trpljenje, ker naj se sveta jeza le nesluteno razplameni. In naj se razraste. Ker naj mi to nakoplje očetovskih bolečin. Prav gotovo pa sem bil pripravljen verjeti, da je tale kupček nesreče ob meni, ki sem ga pravzaprav sam aranžiral, ravno njihovo najsramotojše delo. Sredi drugih podobnih.

— Abraham, tako je bilo ime tistemu sivemu konju starega Indjanca v filmu, ne res? me je vprašalo moje srcece daritveno.

— Prišla sva — sem surovo rekel. — Zdaj pa tiho! To nima nobene zveze s konjem. Prišla sva v njihovo pasjo ulico, tiho in naprej!

— Kaj bova pa delala v tej čigavi že ulici, ata?

— Tiho bodi — sem zavpil, ker sva ravnokar že stopila v široko, pa vendar akustično in razkošno ulico pred njihovim oknom. — Jaz! Kar jaz hočem, tisto bova naredila! Po mili volji! Pasji, mamini, zverji!

Moj ubožček in sirotek (zdaj ves trepetam od joka) me je debelo nedolžno pogledal, jaz pa sem ga kakor blisk pograbil za vrat, bolje rečeno za tanki vratak, mu s silo obrnil obraz od svojih oči, ga pripognil nizko k tloraju in ga tik pod njihovim oknom začel z vso svojo prekipeljo močjo s pestjo bunkati po otroških plečih. Tolkel sem kakor hipnotiziran in pobesnel, tolkel svojega sina, ki se je pod njihovim divjim oknom zvijal v dve gube. Izzivalno. Bunke so odmevale od hišnih čel. Po ulici je bobnelo, kakor da ropotajo vsa tolkala na vratih, in grmelo kakor v dvorani za kronanje. Jaz pa sem se penil, penil po bradi, in oči so se mi hitro krvavo podplule. S končkom očesa sem pa vendarle pogledoval proti okenskemu okviru in ga spremljal, kakor da mi v nekakšni megli uhaja in se spet vrača. Pa se niti zavesa ni ganila. Niti zavesa ne.

Otrok se je, čudna reč, precej vdal v usodo in samo tiho in osuplo ječal. Jaz pa sem mlatil in še nikoli nisem slišal, da bi mogle človeške kosti ali otroška rebra tako zamolklo in globoko odmevati po kakšni ulici.

Precej oken se je odprlo, to je jasno. Njihovo pa ne. Veliko veliko oken zapovrstjo, najbližje šipe pa ne in se ne bodo. Ne bodo se, če sem količkaj zmagal. In to mi je zanesljivo znamenje. Znamenje, da jih je moje izzivanje raztogotilo. Da sem jim pokazal! Da jih je farizejsko sram, ker se vse tole nanaša nanje, samo da tega nočejo priznati. Pa ravno s tem še najbolj priznavajo! Ker vsi drugi sprašujejo in vpijejo z oddaljenih oken, vsi: Zakaj?! Zakaj tako neusmiljeno pobijam tega otroka. Takega divjaka še svoje žive dni niso videli pod svojimi okni, kakor sem jaz. Vsem skupaj sem bil hvaležen. Nisem vendar mogel zahtevati, naj bi vsi kar takoj vse razumeli in odkrili krivce. Spraševali so in kričali in zmerjali. Najbližje okno pa je molčalo. Mogoče... mogoče je majčkeno trenilo! Ja, pa ravno to! Tam, kjer je

bilo treba, so razumeli, da še malo ne gre za mojega sina. Jaz pa se nisem menil za vpitje. Za druge sem delal samo toliko, da jih podžgem k premišljevanju. Za te pa zato, da bi me razumeli. In dobro sem vedel, da edinole ti razumejo, kaj se dogaja.

Zaradi uspeha pod tem zoprnim oknom sem se stokratno okrepil. Šele tedaj sem do kraja občutil, kako grozno bi bilo, ko bi se bila na oknu pokazala kakšna nedolžna postrežnica in ko bi se bila za povrh še pridružila temu jalovemu kričanju, jaz pa bi, glejte, pretopal otroka s čisto drugim namenom. Z višjim. Ki ni za nepoučene in za nekrive. Šele zdaj sem to doumel, zdaj, ko je vse že tako rekoč za menoj. Ko se ni nihče niti pokazal, okno pa je nemara samo trenilo. In ko se ni bilo ničesar več bati. Kvečjemu če se je mogoče kaj zazibnila zavesa. Se pravi, da so vse razumeli! In da zdaj dobro vedo, kaj vse to pomeni.

Še nekaj kratkih trenutkov si nisem nič več pomišljal: tolkel sem, da bi potrdil svoj uspeh, na vprašanja z visokih fasad pa nisem odgovarjal. Samo med udarci, med kakšnima posebno zvenečima, posebno podjetnima in bobnečima udarcema, sem po tihem, zavezniško, zarotniško in spodbudno pošepetal sinu, kakor da me je vprašal: »Pa zakaj, ata?!«

— Za našo stvar, sinko!

Potlej se je kar kmalu pokazalo, da sem dosegel svoje. Da se okno ne more več odpreti in da to, nasprotno, še preveč bije v oči. In da so mojo demonstracijo sprejeli nedvoumno. Kot izzivanje. In kot grožnjo. Da znam biti tudi takle!

Potegnili sem otroka za seboj, ga postavil pokonci in tako sva odšla iz njihove ulice. Bil sem še ves brez sape in zbegan, tako da nisem mogel govoriti razumno, kakor pravzaprav tudi sicer ne morem, vendar sem se zdaj lahko obnašal privatno in govoril sinu, ne da bi premenjal korak, da ne bi kdo opazil, kako je bilo vse hladno premišljeno. Spetoma sem mu začel dopovedovati, da je treba trpeti za našo stvar, ker je brez pomena, da bi človek umiral logično, temveč se je treba bojevati, bojevati, bojevati. Tedaj pa je mahoma prišel za nama neki prijatelj. In rekel:

— Se pravi, da si torej totalno, to je pa res unikum, ti rečem!

— Pa nisem — sem rekel. — Zdaj pa t o r e j, ti rečem! — S krvavo podplutimi očmi sem se mu še celo posmehljivo muzal. Zaradi internega sporazuma sem z globokim pogledom ošinil svojega otroka, ki je poziral solze. — Kakšen unikum neki!

— Morali bi te zvezati, da veš! — se je hudoval striček prijatelj in otipaval nesrečnega otroka. — Pusti, mali, tegale idiota in pojdi z menoj, greva!

Otrok se ga je divje otepal in se privijal k meni, kakor bi me hotel s tem kaznovati, pri tem je še zmeraj drhtel in si grizel ustnice.

— Tako hudo pa menda spet ni — sem se smejal prijatelju, ki vseh teh reči po svoje ne razume. — Zakaj greš predaleč, lepo te prosim. Ko vendar vem, koliko in kdaj in kako. To ga še bolelo ni nič. Samo dela se tako grozno. Hotel sem sicer, da bi odmevalo, pa sem vendar pazil.

Gledal me je, pa spet gledal otroka, da bi se prepričal. Čudil se je mojemu sedanjemu vedenju, vendar ni pričakoval, da mu bo otrokov obraz potrdil moje besede. Gledal je pravzaprav, kakor da je on neumen, ne pa midva. Sicer pa tudi midva nisva bila niti malo neumna. Bila sva samo nesrečneža, ki trpita za našo stvar.

— Kolikor sem mogel, sem pazil. Neumnost. Pazil sem, kolikor sem mogel. Abraham je daroval Lincolna...

— Koga je daroval, kaj trobezljajš! — je škripajoče vprašal ta moj naš striček prijatelj, kakor da je to bistveno vprašanje in kakor da je v mojih asociacijah brez repa in glave čisto potrdilo njegove zdrave pameti. — Idiot, nobene pravice nimaš, da bi se norčeval iz legend!

Take prijatelje imam. Ki mi kratijo vsakršne pravice. Odgovoril sem, ne da bi me količkaj vleklo, da bi se prerekal, češ da je tudi on, tudi tisti Abraham, mečkal in se obotavlja z nožem v rokah in čakal na pomilostitev iz angelovih ust, ker si je tudi on prav gotovo postavil za cilj, da bo izposloval kaj vem kaj, in da mu še na konec pameti ni prišlo, da bi zaklal svojega rodnega sina, pa čeprav mu je bilo nad sto let in je imel cel kup žen in suženj, zapovrstjo *nota bene*. Sicer se pa navsezadnje niti ni treba nepoklican mešati v vse to.

Otrok me je spotoma pri priči vprašal, kaj je bilo pravzaprav z vsem tem, pa sem mu moral dokazovati, da to ni ne iz detektivk ne iz filma, temveč da so samo nekakšne budalosti in predsodki. In tako je tudi to zlo koristno pomagalo pouku in učenju.

Prijatelj jo je potlej mahnil v Bersabejo, da bi menda povedal o vsem moji Sari, midva z Izakom sva pa zavila na mali brizganec, da bi se malo potrepljala, se razodela drug drugemu in malo pomoževala.

Tako je torej s to rečjo. Svoj čas sem poskusil premišljevati o tem, kako bi mogel človek neopaženo umreti, ker je bilo takrat ravno nekaj realnih možnosti. Pa je boljše, da moj sin tega sploh ne izve. In spotoma sem se iz poklicne lokavosti zatekel k majhni zvijači, ko sem rekel, da človek lahko neopaženo samo živi, umreti pa sploh ne more. To je bilo, pravim, takrat, ko mi je šla smrt še kar od rok, za življenje pa nisem imel koncepta. Danes pa sem po svoje pošten in to sprevidevam in vem, da človek ne more živeti, kakor bi rad. Vsaka ženska, ki plačuje članarino, me lahko ogovarja, kakor se ji zahoče, in me lahko pozdravi ali pa ne in lahko zavrešči: Kaj pa vendar misliš, kako pa izpolnjuješ svoje obveznosti! — Vsaka baba, ki ima pred seboj sezname. In jaz sem kar naprej dolžan, zdaj to, zdaj ono. Imam obveznosti do seznamov, sedim pasje ponižen pred komisijami, ki jih ne znam podkupovati in ki nekaj sumijo in pišejo o meni zapisnike. Pritiskam državne in sodne kolke na obrazce in plačujem odstotke tukaj, davke tam in dokazujem, da sem državljan in da še nisem kaznovan in da niti za Silvestrovo ne morem vzeti v eno roko kozarca, v drugo pa mikrofona in na ves glas zavpiti: Spravite se mi vsi skupaj k vragu v tisočdevetstotriinšestdesetem!

Lejte, hočem pravzaprav reči, da se me ne tičejo uradne obljube in grožnje in me tudi ne zanima, ali sem kam pristojen in ali sem v preiskavi; ne puntam se in se ne pritožujem in se ne hvalim, živeti pa

kljub temu ne morem, kakor bi rad. Ne kaže mi nič drugega kakor trd boj za življenje, kakor je dejal rajni barba.

Zato se človek danes s takim veseljem spominja tistih nekaj dni, ki so se zvrstili po tistem mojem dejanju. Nikoli več se ne bodo vrnili trenutki oddiha in miru, ko sem se počutil večjega in mogočnejšega, ker sem se zavedal, da sem jim vrgel dilemo in da sem jih zmedel in jih prisilil h krvavim sklepom. k dejavnemu aktu, ki so se mu hoteli nizkotno in hinavsko izogniti. To so bili dnevi čakanja. Potlej pa je prišel poziv na dvoboj: Čast mi je poklicati vas...

Prišel je poziv na dvoboj in nikomur nisem povedal, kaj se dogaja. Če zmagam, sem si mislil, bo vse, kakor je treba, vse poravnano, vse normalno; če pa ne bo tako, se bo vedelo, da je svet narejen po strani, navsezadnje bo treba tudi to ugotoviti enkrat za zmeraj.

Zavil sem v dogovorjeno naravo, nekako skozi številne neznane gozdličke in po stezicah in klancih.

Na majhni jasi je bila primitivna podeželska lesena miza, na njej pa polno jedi in pijače. Sedel sem na majavo zbito klopi, dolgo, v naglici narejeno. Sprejeli so me z vriskanjem, in ko sem že sedel, so me še enkrat posadili: tako, ljubček, zdaj pa lepo jejmo in pijmo. To je, pravijo, banket na čast dvoboja in njegovih udeležencev, obenem pa tudi nagrada za tistega, ki bo premagan, vse pa s tem namenom, da bi se bolje spoznali in se med seboj zblížali. Na čast zmagovavca.

Naj bo. Čeprav si ne znam razložiti, zakaj sem se tako vedel na banketu.

Dejal bi: mizerno vedel. In najbrž si tega ne bom mogel nikoli do kraja razložiti. V resnici sem bil rešen slehernega strahu, vendar sem se iz srca prilizoval in nisem poznal niti iskricе sovraštva nasproti komu od povabljenecv. Mogoče iz sentimentalnosti in človekoljubja. Napijal sem svojemu nasprotniku, ki so mi ga predstavili pod imenom Porabnik in sem se ga, če se ne motim, spominjal iz šolskih ali pa kakšnih poznejših klopi; tudi vsi drugi so mi bili nekako znani, kakor se rado dogaja, vendar se za vse na svetu nisem mogel domisliti njihovih pravih imen. Kar naprej sem jim vse narobe odgovarjal, in ves čas v želji, da bi jim dokazal, kako jih poznam, kako se jih spominjam, kako sem bil pozoren nanje in že od nekdanj vem, kdo so. Tega nisem delal v želji, da bi se umaknil, da bi se izognil dvoboju. Nasprotno, dvoboj sem hotel, bolj sem si ga želel kakor kdaj prej. Vendar se mi je porodila, mogoče od dobrega vina, potreba, da tudi ob tej priložnosti, ko je vse jasno, ko ni nobenega, še tako rahlega suma o naših namenih, ko se vsa neizgovorjena in prikrita sovraštva konkretizirajo v trden, oster nož, poskusimo biti ljudje, da pokažemo, kako je treba vestno obžalovati vse hudo, kar rado pripelje na takele majhne jase bogu za hrbtom. Na razjasnitev. In čeprav nisem pozabljal na končni cilj tega srečanja in ker nisem mogel pozabiti ali si zamisliti, da bi sploh kdo mogel pozabiti, ker je bil tako oprijemljiv in navzoč in neodločljiv, sem gledal na gostijo kakor na obred, ki je v navadi; in dobro sem vedel, da vse to sploh ni nič več važno, ker se s sovraštvom merimo, ker je odločitev prepuščena nožu in ker bo doseženo zadoščenje. Napijal sem torej Porabniku, ga nekako napačno ogovarjal in tudi vsem drugim

znancem dajal približna imena, obenem pa čutil, kako se motim, in mladane obenem slutil, kako bi moralo biti.

Zavladalo je veliko veselje in oni niso bili nič manj pristrčni nasproti meni kakor jaz nasproti njim. Samo da se niso nič trudili, da bi me prepoznali in me ogovarjali s pravim imenom. Kratko in malo so mi rekli On ali Vi, kakor da nisem prišel na svet med njimi. Sicer so pa res imeli v rokah ves aparat.

Eden od organizatorjev je vstal in prebral pozdravno brzojavko, ki jo je poslal na moj naslov eden mojih osebnih sovražnikov, ker je bil upravičeno zadržan. Čeprav sem bil na vso moč razigran, kljub vsemu nisem mogel verjeti, da je vsa ta resna zadeva ganila tudi to staro kanaljo, mojega hudodelca. Pogledal sem v brzojavko — v resnici je bilo tam njegovo ime. Ime, ki se mu še danes izmikam. Napisano je bilo, kakor je nasploh na brzojavih, na ozkem traku belega, po strani prilepljenega papirja. Tam je bilo nekaj besed in nekaj zvezdic in plus in minus in številke in skozi vse to je bilo vendar čutiti: »Ko smo te izbrali za največjo počastitev, smo ti podarili tudi največ, kar je mogoče dati smrtniku — samoto. Želim ti uspeha in zanesljivo roko plus minus dve sedem pet plus zvezdica minus.«

Že od nekdaj je tak, ta umazana duša, že od nekdaj je patetičen!

— Kdo pa je sploh mene izbral?! — sem se na glas vprašal. — Kdo mi je kaj podaril?

Organizator se je sramežljivo smehljajal:

— Mi, mogoče ne. Dali smo vam priložnost, mogoče ne. Mogoče ne.

Vzdignil sem skodelico in rekel:

— Za moje sovražnike! Nazdravljam svojim najboljšim sovražnikom! Človek je človeku *lupus! Vivat!*

Mogoče sem pravzaprav še najbolj sovražil tisto okno. Zakaj ti so bili zdaj tu, lejte, in kaj potlej? Še tukaj niso vsi, še za tistimle oknom niso vsi; nikoli se ne zberejo vsi, jaz pa naj se bojujem sam, in zmeraj gre samo za mojo glavo. Je mogoče to od zadovoljnosti, ker ga zdaj občutim? Lejte, stopili so na jaso! Ni jih več za njihovimi mizami za zavesami. Sicer pa — nož oni — nož tudi jaz. Nož eden od njih in nož ves jaz. Če ni vikend.

Sam pri sebi sem rekel: Zakaj, moji klepetavi prijatelji, tako številni moji širokoustni prijatelji, ki jih — res je — nisem obvestil, zakaj so me tukaj tako rekoč osramotili. Nihče od njih se ni spomnil, da bi napravil kakšno gesto, da bi telegrafiral, da bi pozdravil Porabnika in moje hude naše sovražnike. Moral bi jim bil kajpak povedati, še bolj pa bi se bili morali sami domisliti. In zdaj sem videti tukajle pred temi kujoni kakor nekakšna mizerija s še bolj mizernimi prijatelji, ki sploh ne vedo, kaj je red in navada, in so zdaj pokazali svojo prostaško narobno stran. Če bom ušel nožu, bom nekaj že doumel iz tega in se naučil za prihodnost.

Kakšne navade, kakšne čudne in nepričakovane navade pravzaprav! In zakaj se potlej tukaj tolikanj sovražimo, ko moremo, pogledjte, ko bi vendar z lahkoto lahko tudi drugače, brez naporov igrali bratovstvo. Navsezadnje niti ne samo igrali. Kdo pa bo pravzaprav plačal račun za tale banket? Nekdo bo prav gotovo plačal! Organizatorji. Oni.

To pa je vendar tudi otipljiva gesta, ni samo igra, ki nič ne stane. Pa toliko vina, križana gora! Sicer je pa vse to njihovo. Sicer je pa nekdo že vprašal, češ kdo bo pa plačal ceho. Oh, saj se ve kdo, so mu zaklicali, ve se kdo! Kakor da so doma v mojem žepu.

Rekli so, da so tule iztrebili hosto nalašč za ta dogodek. Tudi gozd je torej njihov, tudi sapica, oni sami določajo trenutek, se ravnaajo po sebi, po svojih postavah: vse tele jedi in vsa pijača, vse je njihovo in kakor da sem tudi jaz del njihovega aranžmaja. Dali smo ti priložnost, mogoče ne. Še celo bojeval se bom z njihovim orožjem!

— Orožje je predpisano s pozitivnimi določbami ad hoc: nož. Ne morete si nič izbirati. Naš delegat je Porabnik! (Ploskanje.)

Če ostanem živ, bom na tihem ves čas obžaloval, ker nisem mogel v srcu občutiti zadoščenja. Kakšen namen pa bi mogla imeti moja zmaga?! Neumna pa bi bila tudi smrt. Samo to si še lahko želim, da bi prebodel enega od njih, pa čeprav ravno tega Porabnika. Zanje bi bil to bolj dogodek na majhni jasi bogu za hrbtom kakor pa čas preloma in razčiščenja.

— Kaj bi ne bile take določbe! — so si klicali drug drugemu čez mizo, kakor da sem jaz kaj ugovarjal. — Kaj bi jih ne bilo. Interno so! — Vprašali so mojega nasprotnika — Porabnik, boš nemara uporabil nož? Ti ne ustreza nož? Če rečeš, da ti ustreza, je določba določba in pika! Porabnik, za splošno korist! Za našo stvar!

Tudi ti imajo našo stvar! O, nesrečni moj otrok!

— *Vivat!* — so poprijeli povabljeni gostje. — Popijmo malo pred dvobojem. Pij-mo pred odločitvijo, pij-mo!

V desnici sem stiskal nož in z levo roko vzdignil kozarec. Roka se mi je tresla. Pol pijače se mi je polilo po vročih prsih.

Organizator se je nagnil čez mizo in poskušal po zraku nekaj pokazati tistemu prismuknjencu, ki sem ga ogovoril z Norcem. Dejal mu je:

— Kar poglej, gozd je bil takle in mojemu psu je bilo ime Vrabček.

Norec ga je tolkel s steklenico po prstih in predlagal:

— Bilo bi najbolj prav, če bi jima nataknilo vrečo na glavo, pa naj se z noži iščeta, drugače bosta zabredla predaleč v gozd. Moral boš vstati od mize. Kdo pa ju bo spremljal predaleč v gozd, pravim.

Organizator je odmaknil roko, po kateri je tolkla steklenica, ne da bi jo kaj vzdignil; potlej je obrnil dlan od mize, drugo roko pa vzdignil nad glavo:

— Tolikšenle sem bil! — In začel se je smejati in se izvijati drugim bolj treznim, ki so ga vlekli za rame in ga silili, naj začne. — Tolikšenle, in pasel živino. On pa je bil: VIŠJI GOZDAR. VIŠJI LOGAR. Rotil sem ga, prosil, nikar, logar, plačal ti bom v denarju, živina ni napravila take velike škode, sem rekel. Rečem ti, oprosti, sem rekel. Oprosti, prinesel ti bom denarja. Potlej sem se mu hotel prikupiti, rekel sem to, rekel ono. Logar. Višji gozdar. Božal sem mu puško po kopitu.

Za mizo so vsi že po večkrat menjali prostore. Nekdo je poskusil zapeti: Višji logar, višji gozdar... vendar v ritmu hitre koračnice kakor »proletarski komandir«, pa kajpak ni šlo. Potlej so me drugi prijeli pod pazduhami, me poskusili vzdigniti in me silili, naj nastopim.

— Hej, me ne slišiš! — je Norec vpil Organizatorju.

— Slišim, slišim. Pa ni dobro. Zadosti je, če jima zvežemo noge v vreče. Zakaj pa glave! Noge zvezati, vidiš, to je nekaj! Noge zvezati!

— Kaj se še ne bo začelo, dajmo! — so tiščali drugi. — Dajmo, naj se že začne!

— Od tele mize — je pokazal Organizator — pa do tjale, do desne klopi. Zarišite bojišče. Na levi do tistihle dveh štorov. Dajmo, mir. Začnita. Koljita se v predpisanih mejah.

— Prej mora vsak enkrat eksati! — je zaklical hrípav glas za mojim hrbtom.

— Ni potrebno. Ni potrebno — je bilo slišati nekaj glasov.

— Eno na eks, dragi moj, daj no! — je vpil zamolkel glas.

— Ni potrebno bojišče, pravim. Bojišče! Na eks! Ni važen teren. Na eks! Ideja je važna.

— Vsak na kozarček bi lahko na eks — je dejal Organizator. Potlej je pograbil Norca za laketi in ves ginjen dodal: — Božal sem mu puško po kopitu, dragi ti moj, takole, trdno sem se oklenil kopita, Vrabček pa je kazal zobe. Ta je vse razumel, kar si mu rekel. Vrabček je vse razumel.

— Ne bom več pil! — sem odločno pribil in zamahnil z nožem, da bi videl, ali reže kakor britev. — Ne bom pil tega vašega usranega vina! Kaj pa naj pomeni tole norčevanje z vrečami?!

— Prijatelj, bratje, to je dezorganizacija — je zavpil Norec. — Sonce zahaja!

— Pokličí ga na odgovor!

— Z menoj je treba trčiti! — je ponižno rekel Porabnik. — Drugeče se jaz ne grem!

— Tale se ne misli tolčí! — je ugotovil zamolkel glas. — Potlej naj mi le-oni vrne nož! Če se ti ne misliš dvobojevati. Zakaj sem ti sploh, bedak, dovolil, da si mi umazal nož s krvjo?! Zakaj sem ti sploh dovolil! Tak, fantje, za božjo voljo, pazite vendar na nože, slišite!

Pili so, pili in pili. In vpili.

Naj bi trčil s tem capinom, sem rekel. Z delegatom. Najbolje bo tudi to preboleti. Naj trčim, naj bo. Samo da bi le-onemu vrnil nož takole bleščoč?

— Samo zbijte si iz glave — sem rekel — te vreče in batrahio-mahijo!

— Lej ga no, ta je pa klasik; pa je še rekel, da bo pil!

— Ne gre za to. Zakaj pa ne. Jaz veliko prenesem.

Tisti, ki sem ga imenoval Zamolkli, je stopil na plan in zdrobil nekaj podolgovatih krožnikov; pokladal je črepinje po tleh in začel z njimi znamovati bojišče, in sicer nekako v obliki številke 8, nekako — za vsakega partnerja po eno jajčasto polje. Potlej se mu je postavil na pot nekakšen plašč, pa je položil porcelanske markacije kar čezenj in potem spet po travi, tako da je bilo vse skupaj videti popolna improvizacija. Plašč je tako zdaj ležal nekako na bojišču, z zavihnjenim rokavom, kakor da je eden od naju že padel, še preden se je boj začel. Že med obredom.

Še preden sem nagnil tako velikanski kozarec, kakršnen mi je prišel v levico, sem za trenutek z užitkom pomočil svetlikajoče se orožje v vino. Pritekel je njegov lastnik Zamolkli, mi iztrgal nož, me začel zmerjati in ga brisati ob rajce, ki mi je ušla izza hlač.

Ko sem tako zlival vase mogočni alkohol, sem zagledal tam zgoraj na nebu, kako se že na debelo spušča meščanski mrak, zato sem kar hitro pograbil mizo in se zavalil na klop. Mizna plošča je zdrsnila z razmajanih koz, stresla večino svoje vsebine po nekaterih, ki so neprevidno ležali po tleh, meni pa zmečkala nekaj prstov na nogi kakor železen opornik, kakor trda skala. Pod menoj se je prevrnila tudi klop, vendar sem mirno obtičal na svojem neudobnem prostoru, ker me je priščipnila plošča.

Medtem se je v krošnjah razmahnilo nepričakovano pobliskavanje; eni so vpili: »Gremo!« in ležali v mladi travi kakor koštruni, drugi so govorili: »Saj se poznamo!« in nagibali že zdavnaj osušene kozarce; poskušali so v eni sapi izgovoriti batrahomiomahija, traho — maho — saj se poznamo.

Ko sem se otresel strahotnega bremena, sem zavpil, kar so mi dale noge.

— Nikar ne mislite, da se bom kar tako tolkel s pijano svinjo!

— Saj ne mislimo! — je zavzdihnil Zamolkli.

— Ne boš se kar tako. Kako pa potlej? — se je vprašal Organizator.

— Kaj pa čeljustate — se je razhudil Porabnik. — Naj vzame, kar dobi, drugo po dogovoru!

— Kaj pa dobim, kaj, lepo prosim, kaj dobim?!

— Žlampaš. Žlampaš, kaj? Oh, pa ja — je razlagal Zamolkli. — Pa potlej? Kaj bi še rad? Žlampaj.

— Kdo mi je rekel KLAVEC! Matere mi! Kdo je tu klavec?! — je zaškripal Porabnik.

— Ali sem jaz tukaj predsednik, ljudje božji, ali kdo je — se je s svojega odseka oglasil Organizator. — Ali sem ali nisem. Potlej pa poslušaj, kaj ti pripovedujem. Dragi moji, saj vendar ni rekel, da smo klavci, samo dobrohotno je vprašal, ali kaj žlampamo. Fantje, nikar vendar ne izzivajte! Meni vendar lahko verjamete, da bi vas sonce!

Kar kmalu je nekdo na vsem lepem opazil, da ni več stola in da je vsega konec. V presledkih so se že premikali, kakor se je kdo zganil, in šli v gosti koloni skozi gozd. Zapletli smo se med debela in kolona se je v somraku drobila in vse se je bližalo svojemu zatonu.

Razorožen sem se opotekal in slišal za seboj še mrmranje:

— Poglej, takle je bil tisti gozd. Jaz pa tolikšenle in z živino.

Organizator je namreč še naprej pravil svojo povest o Vrabčku, se sam kakor oslepel sprehajal okoli štorov in sam sebi živahno razlagal:

— Božam puško po kopitu in pravim, oprosti, logar, božam kopito, za menoj pa moj Vrabček. Vse je razumel, kar si mu rekel. Oklenil sem se kopita in zavpil: Goni — goni, Vrabček, in bil sem čedalje bolj ginjen. Ne izpustim kopita. Ves sem se nakremžil nesrečnež, da se mi je tudi logar zasmel: Saj ne bo nič, je rekel, pusti puško pri miru.

Vrabček pa je podil živino iz gozda in vso pot prav do dvorišča, prav do ograde. Potlej popustim tudi puško; kaj pa hočeš, logar, samo poglej, ni več živine v gozdu. Ni je. Ha-ha-ha-ha. Smejeva se. Uh, Vrabček, ko bi ga zdajle imel. Kako sem ga imel rad, to ti je bil živalca! Pa se je še vrnil, zalajal in logarju raztrgal nogavico!

Pred menoj se je na vsem lepem iz polmraka pokazala ganljiva vrba žalujka. Padel sem naprej, udaril s čelom ob deblo in se razjokal s polnim grlom solz, globoko iz zapuščene pasje duše.

— O, nesrečni moj sinko kilavi!

Ko sem tako klečal pod vrbo, sem se namesto s trdim bojem vnovič srečal s svojo staro željo, da bi navsezadnje vendarle že odšel v Skalinsko ulico in se tam naselil. Če človek že mora živeti, potlej ne vem, ali si je mogoče misliti kaj bolj logičnega, kakor da živiš tam, kjer je mogoče zdržati. Če človek živi z eno samo željo, potlej mu ostane samo kakšna Skalinska ulica. Če že življenje ni odvisno od njegove volje kakor smrt.

V mali, strmi, mrtvi ulici.

Vanjo pridem iz nekih drugih ulic po dežju. Grem popolnoma sam po Medvedgrajski in Tkalčičevi. Dež gre vse do vzhodja Skalinske, tako da obliva svetilke še posebej tudi v Skalinski. Potlej obstanem in pogledam na vse strani, ali je kje kakšna živa duša. Nikogar ni, nikjer nikogar. Vsepovsod lije dež. Zgoraj nekje, visoko v zraku, stoji katedrala, in k nji v dežju ne drži nobena ulica. Katedrala stoji zunaj vsega in je navzoča v le-onem popolnoma drugem svetu pod reflektorji, tale ulica je pa samo nevidna ključavnica, skozi katero lahko neopažen pokukaš proti katedrali, če hočeš kukati.

Aha, tu je torej Skalinska in tukaj je zdaj prag v tako življenje, ki ga je edino mogoče prenašati. Nič več ni treba, da je tu katedrala, katedrala je potrebna samo kot dokaz o odsotnosti sveta pod reflektorji. Samo toliko tudi sama stoji na dežju. Neresnična.

Na Skalinski pravzaprav sploh ni nobenih resnih vrat. Samo na obakraj ulice ravne stene starih hiš. Mora štropotati gost, težek dež, da moreš zaviti sem. Da sploh ne vidiš, kam in kod greš. Da silne vode iz oblakov zagrnejo svetilke, okopajo oči in jih namočijo v mraku. Tak silen dež, da lahko stopiš vanj. Potlej greš počasi in brez napora po strmih, ozkih stopnicah, vendar tesnobo samo občutiš, škripanja pa niti ne razločiš; vse ostaja nekje daleč, kakor da ti šumi po ušesih samo deževnica, ki teče po temi, stopnice pa so še zmeraj skrite za mokrimi, zidanimi čeli hiš. Greš in greš kakor na gibljivih stopnicah, kdaj pa kdaj lahko napraviš tudi nekaj korakov, tako da prideš hitreje kam naprej. Mokro teme se hladi na nočnem višinskem zraku, ki ti prihaja od zgoraj naproti. Človek se lahko vzpenja neznansko dolgo, vendar od nikoder več ne sliši bitja ure iz zvonikov. Ne vem, ob kateri uri, vendar je treba kar na celem izbrati vrh stopnic in se na mah ustaviti pred edinimi vrati na vrhu. Pred vrati iz suhega lesa. Ta so resnična, cvilijo, imajo podolžne špranje, skozi katere se svetlika miren plamenček lojenke, tako miren, kakor da gori v olju, ne v zraku. Treba ti je samo narahlo pritisniti na vrata in vstopiti. Vstopiš po tihem, da se plamenček niti ne zgane. Stopiš k okencu, pa ne zato, da bi se raz-

gledal po okolici. Okolice ni. Ni streh pod oknom, ni zidov, ni nebotičnikov v daljavi, ni luči nikjer v noči. Stopiš k oknu in pogledaš, ali so šipe dobro in do kraja oblepljene s starim časopisnim papirjem, obrnjenim narobe, porumenelim in nečitljivim. V sobi so tla iz poribanih desk, rumena in grčava. Zidovi se poševno stikajo nekje visoko v temi brez stropa, na vratih pa je na notranji strani majhen zapah, sicer nepotreben, pa je vendar tukaj zaradi notranjega miru. Ker do teh vrat tako ne more nihče priti od spodnje strani. V sobi je samo preprosta postelja in star stol, pokapljan z lojenko. Utrujeno sedeš na posteljo in rečeš: Duša draga, zdaj sva na svojem. Potlej poslušáš, poslušáš, olajšano zadihaš, si sezuješ čevlje. Previdno vzameš lojenko, jo odtrgaš od stola, tako da nazadnje le zadrhti. Zatrepetajo sence po nagnjenih zidovih. Odideš proti vratom; narahlo jih odrineš, vendar je za njimi brezno teme. Potlej posvetiš z lojenko, spustiš roko s svečo še niže, čez prag. Nič. Tema hitro zaduši drobceno luč in plamenček ugasne. Obstaneš z upihnjeno lojenko v roki in z občutkom, da zunaj pred vrati ni več niti tiste zadnje, najbližje stopnice. Vrata spet mirno zapreš, potegneš majhen zapah in ležeš. Tako ležiš zaprtih oči in spet rečeš: Si mogoče tukaj, vdana duša. In rečeš: Jaz se ne imenujem več tako. Potlej prsti omlahnejo, pest se odpre, lojenka zaropota po robu postelje in potlej pade brez glasu v prepad, kakor da so izginila še tla, in tako se začne življenje. Tako se začno sanje. Edino mogoče.

Njihovi glasovi so zamirali med debli. Mesto je v daljavi šumelo kakor velikanska krošnja tele vrbe.

Potlej je tisti nesrečnež, ki zdihuje za svojim davnim Vrabčkom, prišel privatno na obisk k vrbi in pomenljivo rekel temu drevesu:

— Zaradi njega imam rad živalski svet. Še posebej pa vsako nedotaknjeno živo stvar. Vse imam rad.

Klečal sem v temi, nebogljen objemal deblo in čutil na svojem zapestju drobni, gorki curek njegove pasje ljubezni. Z olajšanjem je zavzdihnil:

— Človek bi moral takole kdaj pa kdaj, kakšno nedeljo oditi, kakor je včasih, tja v tisti ideološki vrt in se nagledati, kaj se če!

Potlej je olajšano odšel kakor iz spovednice. Zapestje se mi je ohladilo. Obrisal sem solze. Bila je popolna tema, zato sem moral tudi sam oditi, pa ne v Skalinsko, ne v Skalinsko ulico. Temveč domov. Tja, kjer me bo jutro prebudilo skozi čipkaste zavese. In sem vedel, da bom zunaj zagledal dimnike, krošnje in inštitute. Naprej pa mi bo ravno tako kakor drugim. In potlej bom ves dan manjkal sam sebi.

Prevedel Janko Moder